

ANGLICKÁ BERGAMOTKA

ŘÍHA Jan České ovoce | Hrušky 3. nezměněné vyd. Praha 7 Čs. grafická unie, 1937.
Rote Dechantstern - *Bergamote d'Angleterre*

LETOROST

DŘEVO PLODONOSNÉ

ANGLICKÁ BERGAMOTKA

Na pohled neúhledná, ale výborná tato podzimní hruška byla k nám přinesena z Anglie. Tamější pomolog Batty Langley popisuje ji už v roce 1729 ve své „Pomoně“ pod jménem Hamden's Bergamot a uvádí, že se začala šířit již v polovici sedmnáctého století. O jejím původu však nic neví.

V Anglii jest považována za hrušku z nejlepších a rozlišují ji od „Ganselovy bergamotky“, kdežto v Německu neuznávají toho rozdílu, zavrhlí obě jména a nazvali ji Rote Dechantsbirne. Také Bláha rozlišoval obě od sebe, prvou chválil, Ganselovu měl za špatnější a i ve vzrůstu nalézal jakýsi rozdíl. Francouzští pomologové vyslovují se o ní již hůře a řadí ji do druhého výběru, z čehož lze souditi, že v teplých polohách Francie nenabývá již skvostné chuti, jakou vyniká v chladnějším pásmu.

U nás došla hojného rozšíření, i možno v mnohém starém sadě nalézt statné, zdravé, hojně plodící stromy. Zvláště v Polabí jest hojně rozšířena, avšak pod jménem „Červená bergamotka“, jež však náleží zcela jiné hrušce. Na Kutnohorsku, kde taktéž jest hojně rozšířena pod jménem „Sambovka“, si jí velmi váží.

Nalézáme ji v půdách jakýchkoliv, v lehčích i těžkých, také ve štěrcích hlinou promíšených; jen jí nesvědčí příliš suchá, pak mokrá a studená půda; plody zůstanou tu droboučké, pukají a neuzrají vůbec.

Lze říci, že ji možno sázeti kdekoliv beze vší obavy i ve velkém a zvláště tam, kde Bílá a Šedá podzimní máslovka se už nedaří pro plísň; tato totiž, ač jest ze starých odrůd, zůstává vždy úplně čista, plísňím nepodléhá a měla by se sázeti více, než až dosud se dělo, také z toho důvodu, že ani poloha nerozhoduje, neboť lze ji sázeti v místech úplně chráněných tak dobře, jako v otevřených a i vysoko položených. Vysokokmen jest pro ni tvarem nejlepším, pak polokmen nebo zcela volně rostoucí krsek. Na uměle vedené, zvláště malé tvary se nehodí již z toho důvodu, že na kdouli jen krní a na plánce nedá se malému tvaru přizpůsobiti. Hodí se velmi dobře k silnicím, cestám, do polních a domácích sadů a zahrádek.

Roste bujně a zdravě, koruna její nebývá veliká, za to široká a jde pěkně do výše, avšak větve se sklánějí pod tíhou plodů, zdaleka jest ji možno poznati podle rázovitého vzhledu a šedozelené barvy listů. Plodnost začíná velmi brzo, často již ve školce, jest velice hojná, stálá a málokdy vynechává úplně.

Letorosty narůstají dlouhé, silné a zakřivené, končívaly silnější špičkou, pod oky jsou lehce zprohýbané, do fialova hnědé, ve stínu zelenavě hnědé a tečkovitými i čárkovitými skvrnami dosti hojně poseté a zvláště k vrchu pokryté jemnou šedou plstí. Spodní oka jsou maličká,

dále k vrchu větší, až silně vyvinutá, krátká, tupě trojhranná a téměř přilehlá; jsou na patkách silně vyduťtých a po straně žebérkatých. (Viz obraz.)

Rašící lístky jsou šedozelené a potažené jemnou šedou plstí, takže celý strom jest šedivý. Úplně pak vyvinuté bývají asi 65 mm dlouhé, 52 mm široké, vejčité okrouhlé, s krátkou, na stranu a dolů ohnutou špičkou; nadél jsou srpkovitě, napříč jako člunek prohnuté, tvrdé, lesklé a na rub silně zelené, na řapíku ochmýřeném a dlouhém asi 28 mm; hořejší bývají o něco delší a užší, s úzkými, delšími palisty na řapících, spodní pak menší a více okrouhlé, téměř celokrajné, kdežto hořejší mají kraj ostře pilovitý, s nestejnými zoubky. Příplodní bývají menší, téhož tvaru, avšak řapík mají delší.

Květových, baňatých a hnědě šupinatých pupat se vyvinuje množství; z těch vykvétají v hojnosti asi 36 mm v průměru mající, z okrouhlých, navzájem sotva se dotýkajících plátků složené květy s bledými tyčinkami v malých chomáčích. (Viz obraz.)

Velikost plodu jest závislá na hodnotě půdy a tvaru stromu. Barevný obraz znázorňuje je v nejkrásnějším vývoji, jak byly vzaty s volně rostoucího krsku. Vysokokmeny skýtají plody zpravidla asi tak veliké, jako nejmenší plod na obraze, ve váze asi 130 g, kdežto s krsku bývají těžké až 180 g. Tvar se mění jen tolik, že bývají některé u stopky spíše jakoby utaté, jiné maličko více zašpičatělé.

Otevřený kalich jest u spodu souvislý, v krátké, vztyčené úšty se špičkami převislými rozeklaný, takže vypadá jako maličká korunka, a věží v široké, miskovité, mělké jamce, jejíž okraj bývá ploše zhrbolený; kulatost plodu v objemu bývá pravidelná, zřídka lehce zhranatělá. Silná, krátká stopka jest dřevnatá, zelená, rzivě žlutavá a jest jako vtlačena do široké špičky v malou jamku; jednotlivě bývá hrbolem přimáčknuta maličko na stranu.

Jemně zdrsňelá slupka velice málo se leskne, jest se stromu sivě zelená a na slunci zarudlá, později poněkud mdle žlutne, avšak zůstává přece zeleně prokvetalá, strana sluncem ožehlá zůstává zarudlá a při bedlivém prohlédnutí jest jako dlouze, úzce pruhována. Celá jest hustě pokryta v žluté půdě rzivými, v červeně žlutavými, hrubými tečkami; někdy bývá celá, jindy jen v obkálíši a blíže stopky hojně pokryta drobnou, jako skořicovou rzí. V některém létě bývají plody rzi prosty, téměř čisté, nebo jen sem tam maličko porezavělé. (Podobných plodů užito bylo k zhotovení obrazu.)

Bělavá dužnina se mění do žlutava, bývá kol jaderníku hrubě zrnitá, ale jinak jemná, hojně šťavnatá, zcela se rozplývá; chuť její skvostná, sladká a líbezně okořeněná.

Úzce dutoosý jaderník chová v širokých, vejčitých pouzdrech světle hnědá jádra.

Česati se má koncem září nebo první dny října, načež asi po 10 dnech dospívá k jídlu; zraje nenáhle až do konce října, stává se však, na příklad v roce 1912, že vydržely jednotlivé plody až do 15. listopadu. Na stole jest hledanou pochoutkou, v obchodě tedy velmi ceněna. V nedozrálém stavu snáší se zřetelem k pevné, drsné slupce sebe delší dopravu beze vší škody.

Bláha o ní poznamenal: Ovoce vynikající pro stůl; zvláště v chráněných polohách s hlubokou, výživnou půdou bývá ovoce čisté, bez plísně, silně aromatické chuti; jest sice kol jaderníku písčítá, ale přece zcela se rozplývá. Strom široce Jehlancovitý, větve pod tíhou plodu vislé, záhy a stále nosný, zvláště ve vrcholku koruny.

V zahradách Pomologického ústavu v Troji uvádějí ji pod čís. 36, Bergamotka anglická a rozlišují ji, jak již praveno, od Ganselovy Bergamotky, kterou mají pod čís. 43, a řadí prvou do třídy první, druhou do třídy druhé. Také Leroy ve svém „Dictionnaire de Pomologie“ ji rozlišuje a popisuje prvou pod čís. 103, Bergamote d'Angleterre, druhou pod čís. 115, Bergamote Gansel. „Moravské Ovoce“, čís. 62, Děkanka červenošedá; „Handbuch der Obstkunde“, čís. 48, Rothe Dechantsbirne; Fr. Lucas, „Die wertvollsten Tafelbirnen“, čís. 43, Rotgraue Dechantsbirn. Další synonyma: Hamden's Bergamot, Rdeča dekanka (polsky), Beurré Rouge, B. rouge d'Automne, Beurré Gurlé's, Bonne-Rouge, Broca's Bergamot, Diamant, Doyenné Rouge, Sambovka, Ive's Bergamot, Joe's Bergamot, Rote Herbstbutterbirne. Staunton, Bergamotta anglica.

ŘÍHA, Jan, České ovoce I. Hrušky. 3. nezměněné vyd. Praha: Čsl. grafická unie, 1937.

ANGLICKÁ BERGAMOTKA – *Rote Dechantsbirne.* – *Bergamote d'Angleterre.*